

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-159>

УДК 330.3:334.75

КОНЦЕПЦІЇ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

CONCEPTS OF STRENGTHENING THE ECONOMIC SECURITY OF THE BUSINESS ENTITIES' INTERACTION

Фурсова Вікторія Анатоліївнакандидат економічних наук, доцент,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4841-3416>**Фурсов Ігор Володимирович**

LTD «Fivex Analytics Group»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2954-2301>**Фрунза Світлана Анатоліївна**кандидат економічних наук, доцент,
Економіко-технологічний інститут ім. Роберта ЕльвортіORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3015-2988>**Fursova Viktoriya**National Aerospace University named after M. Zhukovsky
"Kharkiv Aviation Institute"**Fursov Igor**

LTD «Fivex Analytics Group»

Frunza Svitlana

Economics and Technology Institute Robert Elworthy

Економічна безпека взаємодії суб'єктів господарювання є важливим аспектом сталого розвитку економіки та сприяє забезпеченню стійкості та процвітання суспільства. Теоретико-методологічну базу статті склали провідні дослідження вітчизняних вчених, які розкривають питання щодо сутності економічної безпеки підприємства та напрямки її зміцнення. Відповідно до поставленої мети, у статті проаналізовано підходи до визначення поняття економічної безпеки суб'єкта господарювання, та систематизовані концепції зміцнення економічної безпеки підприємства в контексті його взаємодії з іншими суб'єктами господарювання. В ході проведеного дослідження авторами було визначено ключові аспекти, які розкривають сутність економічної безпеки з позиції взаємодії суб'єктів господарювання та виділено концепції її зміцнення. Отримані результати мають високу теоретичну та практичну цінність та можуть бути використані суб'єктами господарювання для удосконалення стратегії їх розвитку та посилення економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, взаємодія, підприємство, зміцнення, стратегічне партнерство.

The economic security of the interaction of business entities is an important aspect of the sustainable development of the economy and contributes to ensuring the stability and prosperity of society. The purpose of the scientific article is to systematize theoretical approaches to determining the essence of the economic security of the enterprise and to determine directions for strengthening the economic security of the enterprise in the context of its interaction with other business entities. Method or methodology of the work. The theoretical-methodological base of the research are the leading studies of domestic scientists, which reveal the issues about the essence of the economic security of the enterprise and the direction of its strengthening. The method of comparative analysis and content analysis of scientists' works were used in the study. Results of the study. In accordance with the set goal, the article analyzes approaches to defining the concept of economic security of a business entity, and systematized concepts of strengthening the economic security of an enterprise in the context of its interaction with other business entities. Based on the results of the research, the authors proposed their own definition of the concept of economic security of

an enterprise, taking into account the aspect of its interaction with other economic entities. Also the authors identified key aspects that reveal the essence of economic security from the point of view of the interaction of business entities: stability; mutual assistance; trust; competitiveness; flexibility. In the article, the authors also highlighted the concept of strengthening the economic security of the business entities' interaction. Scope of practical application of the results. The results obtained during the conducted research have high theoretical and practical value and can be used by economic entities to improve their development strategy and strengthen economic security. Conclusions. Based on the results of the research, it was concluded that the interaction of business entities is one of the important aspects of economic security, as it helps support economic development and strengthen the company's position on the market.

Keywords: economic security, interaction, enterprise, strengthening, strategic partnership.

Постановка проблеми. Забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання є вектором його сталого розвитку та зростання конкурентоспроможності, особливо в сучасних умовах невизначеності та ризику. Важливу увагу необхідно приділити зміцненню взаємовідносин підприємства з суб'єктами, з якими воно співпрацює, в процесі проведення своєї діяльності. Тому набуває актуальності питання щодо трансформації загальної концепції зміцнення економічної безпеки підприємства з урахуванням його взаємодії з іншими суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку теоретико-методологічних засад сприяли наукові доробки таких дослідників як: Дехтяр С. С., Олійник Т. І., Дмитренко В. І., Франчук В. І. та ін., які займались висвітленням сутності поняття «економічна безпека підприємства», факторами впливу на неї та напрямками щодо її зміцнення. Однак, незважаючи на ґрунтовні дослідження багатьох авторів з даної проблематики, поза увагою залишились питання щодо зміцнення економічної безпеки підприємства за рахунок визначення ефективності його взаємодії з іншими суб'єктами господарювання в процесі діяльності. Отже, це набуло актуальності для теми дослідження, та стало частиною, яку необхідно вирішити.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є систематизація теоретичних підходів щодо визначення сутності економічної безпеки підприємства та визначення напрямків зміцнення економічної безпеки підприємства в контексті його взаємодії з іншими суб'єктами господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед науковців й досі немає єдиної думки щодо визначення сутності «економічної безпеки» підприємства, що обумовлено впливом економічного середовища й тому постійно розширює понятійний простір його трактування. Так, поняття «економічна безпека» розглядають з позиції захисного, ресурсного,

конкурентного, стійкісного, активного, функціонального, філософського, організаційного, гармонізаційного, інформаційного та фінансового підходів (табл. 1) [1–4]. За своєю суттю підходи «активний, захисний та організаційний» мають схожі ознаки та цілі. В свою чергу, інформаційний та фінансовий підходи є дуже вузькими. Загальним недоліком наведених підходів до трактування сутності даного поняття, є відсутність відображення процесу його взаємодії з іншими суб'єктами господарювання, оскільки це впливає на економічну безпеку підприємства.

В процесі проведення бізнес-діяльності підприємство взаємодіє з різними сторонами, такими як клієнти, постачальники, конкуренти, фінансові установи, державні органи, трудові колективи та інші. Взаємодія з цими суб'єктами базується на укладенні угод, виконанні зобов'язань, обміну інформацією, вирішенні конфліктів, співпраці та партнерстві. Так, взаємодія з клієнтами дозволяє забезпечити стабільний потік замовлень та доходів, взаємодія з постачальниками – безперебійне постачання сировини та матеріалів, взаємодія з фінансовими установами забезпечує доступ до фінансування та інвестицій. У цілому, забезпечення ефективної взаємодії з різними суб'єктами господарювання сприяє підвищенню конкурентоспроможності та стабільності підприємства.

Таким чином, економічну безпеку взаємодії суб'єктів господарювання можна визначити як здатність суб'єктів економічної діяльності взаємодіяти між собою в умовах забезпечення стабільності, відкритості та взаємовигідності з метою досягнення стратегічних та оперативних цілей. Ключовими аспектами, які розкривають сутність економічної безпеки з позиції взаємодії суб'єктів господарювання, є:

1. Стабільність – забезпечення стійкості та надійності взаємних зв'язків та відносин між суб'єктами господарювання для запобігання негативним наслідкам фінансових та економічних криз.

Таблиця 1

Підходи щодо визначення сутності «економічна безпека» суб'єкта господарювання

Підхід до трактування	Ключові ознаки
Ресурсний	стан ефективного використання ресурсів та можливостей підприємства
Конкурентний	наявність або можливість досягнення підприємством конкурентних переваг
Активний	наявність у підприємства комплексу заходів, що запобігають впливу деструктивних ринкових процесів та сприяють зміцненню його фінансової стійкості
Захисний	забезпечення захисту суб'єкта господарювання від внутрішніх та зовнішніх загроз
Організаційний	наявність у підприємства раціональної організації системи захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз задля виконання цілей його функціонування
Філософський	зв'язок економічної безпеки підприємства зі станом економіки держави, що надає можливості захищати його життєве важливі інтереси
Стійкісний	можливість зберігати та забезпечувати виконання своїх функцій, незважаючи на вплив зовнішніх факторів
Функціональний	поділ на функціональні елементи: фінансову, інвестиційну, кадрову та ін.
Гармонізаційний	процес гармонізації інтересів суб'єкта господарювання з інтересами зовнішнього середовища
Інформаційний	зберігання суб'єктом господарювання комерційних таємниць
Фінансовий	забезпечення підприємством реалізації фінансових інтересів

Джерело: складено авторами за даними [1–4]

2. Взаємодопомога – сприяння взаємному розвитку та підтримка у складних ситуаціях, що може включати обмін ресурсами, знаннями та досвідом.

3. Довіра – побудова відкритих та довірчих відносин між суб'єктами господарювання на основі взаємного розуміння та співробітництва.

4. Конкурентоспроможність – спільна робота над зростанням конкурентоспроможності та ефективності у всіх сферах діяльності, що дозволяє забезпечувати стійкий розвиток та успішну конкуренцію на ринку.

5. Гнучкість – здатність суб'єктів господарювання адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища без втрати стійкості та ефективності своєї діяльності.

Таким чином, взаємодія суб'єктів господарювання є одним з важливих аспектів економічної безпеки, оскільки вона сприяє підтримці економічного розвитку та зміцненню позицій підприємства на ринку.

Зміцнення економічної безпеки взаємодії суб'єктів господарювання передбачає розвиток концепцій, які сприяють стабільності, конкурентоспроможності та сталому розви-

тку підприємств. Серед основних концепцій можна виділити наступні [5–8]:

1. Стратегічне партнерство – розвиток довгострокових стратегічних відносин та альянсів для досягнення спільних стратегічних цілей та підвищення ефективності у всіх аспектах діяльності. Зміцнення стратегічного партнерства для підприємства можливо за рахунок:

- розробки спільної стратегії, яка враховує цілі обох сторін і визначає способи їх досягнення, що дозволить уникнути конфліктів та розбіжностей у майбутньому;

- встановлення довіри, тобто, підприємствам необхідно працювати над побудовою відкритих та чесних відносин, дотримуватися умов угоди та виконувати свої зобов'язання. Відкритість та прозорість у звітності про соціальні та екологічні ініціативи підприємства, також сприяє підвищенню довіри споживачів, інвесторів та інших стейкхолдерів;

- забезпечення ефективної комунікації. Система ефективної комунікації між партнерами є ключем до успішного стратегічного партнерства. Завдяки регулярним зустрічам, обміну інформацією та відкритому діалогу

підприємства можуть уникнути непорозуміння та вирішити проблеми швидко та ефективно;

- взаємна підтримка партнерами один одного у складних ситуаціях та взаємодія для пошуку варіантів вирішення наявних або майбутніх проблем. Це може включати фінансову підтримку, розповсюдження інформації або надання необхідних ресурсів;

- оцінка результатів партнерської діяльності, що дозволить визначити, наскільки ефективно працює стратегічне партнерство та вчасно корегувати стратегії розвитку підприємств.

2. Інноваційна спрямованість – орієнтація на постійний розвиток та впровадження нових ідей, технологій та продуктів, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності й продуктивності, створюють додаткову вартість та дозволяють оптимізувати виробничі процеси. Залучення партнера до процесу інновацій сприятиме покращенню якості продукції або послуг і розширенню асортименту. Підприємство повинно бути відкрите до нових ідей та готове до їх впровадження.

3. Ресурсна ефективність – оптимізація використання ресурсів (трудових, фінансових, матеріальних, інформаційних та ін.) з метою підвищення продуктивності та зниження витрат. Серед напрямків посилення ресурсної взаємодії підприємства з іншими суб'єктами господарювання зазначимо:

- співпраця підприємства у сфері обміну знаннями та практичними механізмами з партнерами щодо використання ресурсів, що дозволить виявити нові способи оптимізації та підвищити ефективність взаємодії;

- організація спільних ініціатив з енерго-ефективності та збереження ресурсів;

- створення циклу використання ресурсів, тобто відходи одного підприємства можуть бути використані як вхідні ресурси для іншого. Це допоможе знизити втрати та забезпечити ефективне використання ресурсів;

- спільне використання інфраструктури (виробничі площадки, складські приміщення, транспортні засоби і т. ін.), для зниження витрат та підвищення ефективності використання ресурсів.

4. Соціальна відповідальність – прийняття відповідальності перед суспільством, середовищем та співробітниками і розвиток стандартів корпоративної соціальної відповідальності. Посилення соціальної відпові-

дальності підприємства в контексті взаємодії з іншими суб'єктами господарювання може сприяти зміцненню економічної безпеки завдяки наступним крокам:

- партнерство з місцевою спільнотою, що дозволить підприємствам підтримувати сталість соціально-економічного розвитку регіонів в якому вони функціонують (наприклад, впровадження програм спонсорства, ініціатив з розвитку освіти та медицини, а також зі створення робочих місць);

- етична та справедлива взаємодія з постачальниками та партнерами (дотримання принципів справедливої торгівлі, запобігання використанню примусової праці, забезпечення безпечних та здорових умов праці);

- участь у розвитку глобальних стандартів. Підприємства можуть приєднуватися до міжнародних ініціатив та стандартів, спрямованих на захист прав людини, охорону навколишнього середовища та забезпечення економічної справедливості, що дозволить зберегти репутацію суб'єкта господарювання та зміцнити його позиції на ринку.

Розвиток інтелектуального капіталу – орієнтація на розвиток та підвищення кваліфікації персоналу, створення сприятливого робочого середовища, забезпечення доступу до медичної допомоги та соціального захисту.

Глобальна інтеграція – спрямована на залучення до міжнародного ринку, розвиток експортної та імпоротної діяльності та співпрацю з міжнародними партнерами. Вона надає підприємствам доступ до міжнародних джерел інвестицій та фінансування, що дозволяє залучати капітал для розвитку й реалізації стратегічних проектів та сприяє зміцненню економічної безпеки.

Висновки. Таким чином, взаємодія суб'єктів господарювання є важливою складовою економічної безпеки, забезпечення якої вимагає комплексного підходу та уваги до всіх аспектів функціонування економіки. Тому, впровадження концепцій спрямованих на створення стабільного та конкурентоспроможного середовища для взаємодії суб'єктів господарювання, сприятиме зміцненню їх економічної безпеки та сталому розвитку. Подальшого дослідження потребує оцінювання впливу взаємодії суб'єктів господарювання на різних рівнях (державному, регіональному, приватному) на економічну безпеку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дехтяр С. С. Проблеми визначення категорії «економічна безпека» та взаємодія її суб'єктів. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7678> (дата звернення: 23.04.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.2.156
2. Олійник Т. І. Економічна безпека суб'єкта господарювання: сутність та підходи до визначення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 42–46.
3. Дмитренко В. І. Система економічної безпеки підприємств будівельної галузі. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 4 (56). С. 156–164. DOI:10.31732/2663-2209-2019-56-156-164.
4. Франчук В. І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 440 с.
5. Іпполітова І. Я., Селезньова Г. О. Стратегічні партнерства підприємств як напрям їхнього зовнішнього розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 28. С. 99–106.
6. Дзьобко І. П. Стратегічні аспекти організації партнерських відносин. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2013. № 23. С. 67-72.
7. Стадник В. В., Іжевський П. Г., Головчук Ю. О. Маркетинг взаємодії в розвитку інноваційного та ринкового потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/7.pdf (дата звернення: 23.04.2024)
8. Мазуренко В. П., Засенко О. Ю. Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі. *Ефективна економіка*. 2012. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1199> (дата звернення: 27.04.2024)

REFERENCES:

1. Dekhtiar S. S. (2020). Problemy vyznachennia katehorii «ekonomichna bezpeka» ta vzaiemodiia yii subiektiv [Problems of defining the category "economic security" and the interaction of its subjects]. *Efektivna ekonomika*, № 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7678> (accessed April 23, 2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.2.156
2. Oliinyk T. I. (2019). Ekonomichna bezpeka subiekta hospodariuvannia: sutnist ta pidkhody do vyznachennia [Economic security of a business entity: essence and approaches to definition]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, № 18, pp. 42–46.
3. Dmytrenko V. I. (2019). Systema ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv budivelnoi haluzi [System of economic security of construction industry enterprises]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, № 4 (56), pp. 156–164. DOI:10.31732/2663-2209-2019-56-156-164
4. Franchuk V. I. (2010). Osoblyvosti orhanizatsii systemy ekonomichnoi bezpeky vitchyznianskykh aktsionerskykh tovarystv v umovakh transformatsiinoi ekonomiky: monohrafiia [Features of organization of the system of economic security of domestic joint stock companies in the conditions of transformation economy: monograph]. *Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav*. 440 p. (in Ukrainian)
5. Ippolitova I. Ia., Seleznova H. O. (2019). Stratehichni partnerstva pidpriemstv yak napriam yikhnoho zovnishnoho rozvytku. [Strategic partnerships of enterprises as a direction of their external development]. *Infrastruktura rynku*, № 28, pp. 99–106.
6. Dzobko I. P. (2013). Stratehichni aspekty orhanizatsii partnerskykh vidnosyn. [Strategic aspects of the organization of partnership relations]. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, № 23, pp. 67–72.
7. Stadnyk V. V., Izhevskiy P. H., Holovchuk Yu. O. (2018). Marketynh vzaiemodii v rozvytku innovatsiinoho ta rynkovoho potentsialu pidpriemstva [Marketing interaction in the development of innovative and market potential of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, № 7. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/7.pdf (accessed April 23, 2024).
8. Mazurenko V. P., Zasenka O. Iu. (2012). Suchasna kontseptsii korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti u mizhnarodnomu biznesi [Modern concept of corporate social responsibility in international business]. *Efektivna ekonomika*, № 6. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1199> (accessed April 27, 2024).